

Prekipevajoča energija

Ob koncu poletne festivalomanije pride na vrsto Festival Maribor, letos s sloganom Festival of serious(ly) fantastic MUSIC: festival resne, premišljene, upoštevanja vredne glasbe. Svoje četrto leto v novi usmeritvi, sicer pa že globoko v petem desetletju, prinaša še bolj izviren, samosvoj pogled na glasbo.

Ali bo upravičil vnaprejšnje pretenciozne (samo)ocene in kar lepo mero samozadovoljnosti, izrečene ob predstavitvi v programski knjigi festivala, bo jasno, ko se pogasijo festivalske luči. Sodeč po koncertu ob odprtju, ki mu ni manjkalo dobrih vibracij in vrhuncev, se nadejam, da bo. Predvsem zaradi osebnega poguma ter drznega vsebinskega reza Richarda Tognettija, umetniškega vodje festivala, v pojmovanje klasične podobe festivalskega repertoarja: ni se kaj dosti oziral na ustaljene sheme (časovno ali slogovno skladnost skladateljev in del, njihovo geokulturno pripadnost itn.), temveč je program brezkompromisno postavil v kontekst nove paradigme festivala – prepleta sodobnejših simbolnosti in interakcij, pri katerih naj bi bila v ospredje postavljena glasba kot taka, brez predsodkov in oportunitizma. Pri tem je bil dosleden in že prvi večer (naslovljen je bil *Jutranja zora*) postregel s časovno, prostorsko in kulturno (navidezno) oddaljenimi svetovi glasbe – od Takemitsuja do Beethovna, Janačka in Lutosławskega, od Japonske do srednje in vzhodne Evrope v obdobju skoraj dveh stoletij.

Festivalski orkester in Tognetti v vlogi solista in dirigenta sta uvodoma izvedla *Nostalgijo za violino in komorni orkester* Tôruja Takemitsuja (1930–1996), v svetu najbolj znanega japonskega skladatelja (pa glasbenega teoretika, pisatelja in slikarja), samorastnika, čigar ustvarjalnost so – na poti od naivnega navdušenja nad zahodnjaško glasbo do lastnega sloga – precej zaznamovali veliki vzorniki Messiaen, Cage, Cunningham ... Delo meditativnega, močno elegičnega značaja, je bilo navdihnjeno z zadnjim, istoimenskim filmom ruskega režiserja Andreja Tarkovskega. Tognetti je solistični part zaigral ubrano, vendar s tonom, ki mu je občasno zmanjkalo intenzitet, zlasti pri *arpeggiih*. Po začetni rahli omahljivosti mu je orkester tehnično korektno – žal pa zaradi pogoste igre ob kobilici brez posebne barvitosti zvoka – sledil z več gotovosti.

Beethovnova *Prva simfonija*, rahli žarek zarje novega simfonizma, je bila pod taktirko Tognettija – z izjemo uvodnega *Adagio molto*, v katerem je namesto postopnega osvobajanja v počasnost vpetih napetosti bilo čutiti zgolj izrazno nedorečene premike – izvedena jasno, tehnično dovršeno, mladostniško sveže. Po ritmično odločnem in tonsko jedrnatem (*spiccato*) vstopu prvih violin z ekspozicijo prve teme v *Allegro con brio*, kar so enakovredno prevzela preostala godala in druge sekcije orkestra, nato mozartovsko mikavno zaigrani drugi temi (uglajen nastop oboe in flavte!), zlasti med viharno izpeljavo osrednjega dela stavka, kjer so k razgibanosti pripomogli usklajeni dvogovori posameznih inštrumentov in skupin, kakor da bi se v sozvočje ujele mladostna energija tedaj komaj tridesetletnega skladatelja in igre njegovih današnjih vrstnikov, članov festivalskega ansambla. Ognjevito zaigranemu prvemu stavku je sledil lirično in vedro izveden *Andante cantabile con moto*, katerega umirjenosti – tja do zatona stavka s ponovitvijo začetne teme – ni narušil niti vmesni polno zvoneč impulz (*ff*) godal in fagota. Po *Menuetu*, v katerem se izvajalcem kljub občasnim *scherzoznim* impulzom ni uspelo docela izogniti precej enolični igri, je prepričal razgiban, dinamično silovit *Finale*.

Tudi uvrstitev Janačkove *Sinfonietta za orkester* – priložnostno napisane za odprtje sokolskega festivala, kar dobesedno kliče po uvrstitvi v sam akt začetka festivala – v drugi del večera, navzlic mamljivosti njenega *sollenelnega* značaja, zasedbe in barvitosti instrumentacije (9 trobent!), kaže na samosvoje, drugačno videnje in vodenje dinamike sporeda. Tako je *Sinfonietta* brez potencialnih evforičnih primesi izzvenela le v slavo glasbi. Orkester jo je izvedel sproščeno, ritmično natančno, z lepo oblikovanimi zaključki fraz in vrsto resda občasno pretiranih (v škodo ravnovesja odnosov med posameznimi skupinami) dinamičnih konic. Dolgi izrazni razponi so se na koncu zlili v prepričljiv finale zvena orgelskih razsežnosti.

Pričakovano je vrhunec večera prišel z izvedbo *Livre pour orchestre* (1968) Witolda Lutosławskega, delom bogate aleatorike, epizodično izmenljive oblikovne zasnove, razposajene kromatike ter teksture, bogato prežete s pogostimi kontrastnimi akcenti in menjavami tem. Tognetti je z orkestrom dosegel visoko raven istovetenja z delom, voluminozen, razkošen zvok, močne napetosti dinamičnih in izraznih notranjih nasprotij skladbe, kratka polno prepričljivost izvedbe.

Ob robu prvih vtisov z letošnjega Festivala Maribor je vredno izpostaviti za slovenske razmere konceptualno čvrsto zastavljene koncertne (17) in spremljevalne dogodke (še trije koncerti, razstava, delavnica na temo glasbene kritike, predstavitev knjige *Postmodernizem in semantika glasbe* Gregorja Pompeta), upoštevanja vrednih 230 izvajalcev in drugih programskih udeležencev. Navdušujoče pa je tudi, kako se da iz priložnostno sestavljenega, neinstitucionalnega orkestra (za njegovo motivacijo se skrivajo očitno drugi vzgibi od običajnih) v kratkem času ustvariti homogeno, zelo prožno izvajalsko telo prekipavajoče energije, zmožno kakovostnih interpretacij še tako zahtevnih komornih in simfoničnih del. •

Stanislav Koblar

Antiotvoritev na temo nič

Mariborski festival se kljub napovedani slavnostni otvoritvi ni začel nič slavnostno, vendar simpatično, z *antiootvoritvijo*. Uprizoril jo je dirigent Marko Letonja z večminutnim molkom, ki mu je sledilo ponavljanje besede *nič* v več svetovnih jezikih, nekakšne *idée fixe* letošnje izdaje festivala (nastale iz nezmožnosti uresničitve operne predstave), in sklepna misel, znana enigmatična prisposoba *Talking about music is like dancing about architecture*, kot popotnica prihajajočim dogodkom. S tem je »besedo« prepustil njej, Glasbi! Vendar njegov *nič* ni izzvenel kot nič, temveč je z vprašanji o (stran)poteh našega časa in našem odnosu do kulture pomensko zarezal v dogodek, veliko bolj kot dolgovezna visokoumna lajnjanja VIP-govorcev. Domiselno!

Jutranja zora

Slavnostna otvoritev Festivala Maribor Orkester Festivala; Richard Tognetti, vodstvo in solo violina Dvorana Union, Maribor 1. 9. 2011

Umetniški vodja Festivala Maribor, avstralski violinist Richard Tognetti